

UDK 069.426: 726.71(497.13) Cres
Izvorni rad

INVENTARI CRKVE I SAMOSTANA SV. FRANJE U CRESU U 16. STOLJEĆU

Josip VLAHOVIĆ, Cres

Pisat želim
dok se ne odselim
da bar nekom dušu razveselim.
Vid Mihičić

Neka objašnjenja čitatelju

Franjevci su došli u Cres sredinom 15. stoljeća. Samostan se prvi put spominje u dokumentima god. 1302. Pripadao je franjevačkoj provinciji koja se tada zvala Provincija Slavonije, a od god. 1398. Provincija Dalmacije. Provincija se dijelila na četiri juridička tijela – kustodije. Creski je samostan pripadao rapskoj kustodiji zajedno sa samostanom u Krku i Rabu.

Kustos je u svojim službenim posjetima samostanu sastavljao inventare u nazočnosti svih članova samostana te iste potpisivao. Službeni jezik je bio uvijek latinski. Ipak, obzirom da je u samostanu bilo i neškolorane redovničke braće, uvod i zaključak su bili pisani biranom latinštinom, a pojedini predmeti talijanski. Inventari su se upisivali u kodeks sa oznakom A.

Za bolje razumijevanje inventara potrebno je nešto reći o ambijentu u kojemu su stvarani, o gradu Cresu.

Političko uređenje

Na temelju formalno slobodnog ugovora ušao je otok Cres god. 1409. u sklop republike Venecije. Ona je u Osor slala svoga predstavnika, – conte-capetano – a krajem 15. st. u grad Cres. U njegovoj je ruci bila vrhovna vlast na otoku.

Krajem 15. st. od četiriju općina – Beli, Lubenice, Cres i Osor – bile su formirane dvije općine: osorska i creska. U cresku je općinu bila uključena općina Beli i Lubenice.

Sa ovim dvjema je općinama upravljao Općinski savjet, sastavljen od plemića i dvanaest pučana. Općine su imale svoje zakone, sakupljene i štampane u općinskom Statutu godine 1644.

Kulturni život

Kulturni je život bio na časnoj visini onoga vremena. Kolekcija općinskih zakona počinje godinom 1495. Odmah se spominju škole »Abaco« i »Gramatica«, tj. »Humanitas«. Nastavni je jezik bio latinski. Zdravstvena služba je bila uređena. U dokumentima se spominju liječnik, kirurg i apoteka.

Vjerski život

Otok Cres je imao svoju vlastitu biskupiju već od davnih vremena, sa sjedištem u starom gradu Osoru. Biskup je prenio svoje sjedište »de facto« u Cres oko god. 1480. Tu je bio formiran

kanonički zbor od 10 kanonika, a bilo je odprilike isto toliko ostalih svećenika. Sa biskupom je u Cres prešla i biskupijska škola. Bila je otvorena svim dječacima, bilo plemićima bilo pučanima.

Na području creske općine je djelovalo oko desetak raznih bratovština; gotovo su sve obitelji bile uključene u neku od njih. Bratovštine su njegovale vjerski život i međusobno su se materijalno pomagale.

U blizini grada Cresa postojala su dva samostana: franjevački samostan i samostan redovnica benediktinki.

Treba spomenuti da su stanovnici creske općine bili Hrvati. Pod utjecajem Venecije se pomalo u gradu formirala talijanska skupina. Počevši od godine 1520. creski dokumenti svjedoče da se u Cresu u crkvama propovijedalo »in lingua illirica et latina«. Tek sredinom 17. st. se počelo u korizmenim danima propovijedati talijanski, i to u radnim danima.

Konstrukcija inventara

Inventari su počinjali uvodom koji je gotovo uvijek bio isti, jedino su se mijenjala imena nazočnih redovnika. Prvi je inventar bio načinjen (28.VI.1547. godine). On je čitljiv. Evo konstruktivnih podataka za ovaj inventar i za još slijedećih osam.

Inventar od 28. 6. 1547. god. ima 5 stranica. Gvardijan je bio Ioannes de Moyse (Petris), a kustos Franciscus Radocha.

Inventar od 29.V. 1655. god. ima 6 stranica. Gvardijan je bio X. /sve nečitljivo/

Inventar iz god. 1555. /nečitljivo/ Gvardijan je bio Moyse Petris, a kustos Christoforus Priurich. Ima 6 stranica.

Inventar od 12.VII.1557. god. ima 4 stranice. Gvardijan je bio Moyse Petris, a kustos Franciscus Radocha.

Inventar od 30.VIII.1559. god. ima 15 stranica. Gvardijan je bio Moyse Petris, a kustos Franciscus Garzoneus.

Inventar od 21.IV.1562. god. ima 9 stranica. Gvardijan je bio Moyse Petris, a kustos Petrus Crassus.

Inventar od 12.V.1563. god. ima 23 stranice. Gvardijan je bio Aloisius Causinus, a kustos Ioannes Paulus Matuleus.

Inventar od 2.VII.1565. god. ima 20 stranica. Gvardijan je bio Moyse Petris, a kustos Georgius Celestinus.

Inventar od 1.VIII.1571. god. ima 10 stranica. Gvardijan je bio Moyse Petris, a kustos Collatinus Petraneus.

Upada u oči broj stranica pojedinih inventara koji se penje od 4 do 23. Razumljivo je da su se sastavljači postepeno usavršavali pa su stigli do broja 23; a to što su nakon toga silazili prema malim brojevima možemo tumačiti kao da su se umorili u nabranjanju i bilježenju uvijek istih predmeta.

A. PREDMETI U SAKRISTIJU

Bilješka na kraju prvog inventara

God. 1547. bio je napravljen inventar koji nam je dovoljno čitljiv. Kad je inventar već bio upisan i potpisan, čini se da je netko posumnjao da li su točno bili navedeni zlatni i srebrni predmeti i njihova težina. Radi toga je u samostan bio poslan Augustin Lulus iz Luke /u Italiji/, a s njime zlatar Liberalis iz Mletaka. Svi su zlatni i srebrni predmeti bili pomno izmjereni i zabilježeni.

Tekst toga događaja je doslovce prepisan iz kodeksa A kako bi čitatelj osjetio ukus profinjene latinštine kod ovako malo važnog predmeta.

»Sciant omnes qui legerint hanc scripturam per me fratrem Augustinum Lulum factam, quod registrum supra scriptum visum atque examinatum sit per Redum p. magistrum Augustinum Lulum lugensem Commissarium Rev. vicarii generalis apostolici in tota Provincia Dalmatiae die 3 novembris ISSI /milesimi/ atque compertum est nihil earum quae in dicto continentur registro deesse, sed omnia integra adhuc inveniri.

Eodem quoque iubente, omnia tam vasa quam cetera argentea ad sacrarium ipsius conventi crepsini pertinentia, putantur Revdo Patre quardiano, Revdo p. Thoma, Revdo p. fratre Blasio, Revdo baciliere fratre Laurentio sacrista, et aliis fratribus tunc in convento repertis, per magistrum Liberalem Venetum aurificem, in lancea appensa sunt atque cuiuslibet et calicis et turribuli ceterorumque, pondus hic infra notatum atque expressum est.«

»Pondus igitur primi calicis atque maioris est unciarum 35 1/4«

Popis i procjena mletačkog zlatara

Taj je popis i procjena mletačkog zlatara ubilježena u kodeks A na latinskom jeziku, a ovdje je prevedena na hrvatski.

Težina prvoga i najvećeg kaleža jest	unča 35 1/2,
" drugoga kaleža, nešto manjega jest	" 28 1/4,
" trećega	" 27 1/4,
" četvrtog	" 17,
" petog	" 17 1/4,
" šestog	" 12 1/2,
" sedmog	" 10 1/2,
" osmog	" 9 1/4,
" devetog	" 9 1/2,
" desetog	" 9 1/4,
" jedanaestog	" 8 1/4,
" dvanaestog	" 11

»Postoje i dva druga kaleža koji imaju podnožje "ex auricalco",¹ (svijetla mjed), a čašku od srebra, za koje je zlatar procijenio da u srebrnim čaškama imaju

Težina srebrnog tabernakula jest	unča 36,
" jednog drugog tabernakula jest	" 26 1/2,
" jedne navicele sa žličicom toga turribula	" 5,

Težina svih srebrnih patena, a ima ih jedanaest, jest

Postoje i druge dvije male srebrne patene težine

»Svi su se patri izjasnili da se srebrne čaške oba kaleža koji imaju podnožje iz "aurialca" pretope zajedno sa spomenutim dvjema patenama, pa da se od toga napravi srebrni križ.

Zlatar je procijenio da su sve patene koje su bile određene za pretapanje vrijedile 10 dukata. Dakle, suma srebra od svega posuda iz svetišta creskog samostana iznosi unča 344 2/4.«

Nakon toga inventara iz god. 1547. slijedilo ih je još šesnaest do kraja 16. st. Od ovih će opširno biti obrađen onaj iz god. 1563., a neki drugi samo ukoliko donose neki važniji podatak.

1 Auricalco znači: svijetla mjed.

2 Mletačke mjere za srebro: 1 libra – 357,75 grama, 1 unča – 29,81 grama, 1 kvarta – 7,45 grama, 1 karat – 0,207 grama.

Inventar iz 1555. godine

Spominje dvanaest malih kaleža i jedan veliki. Bilježi da su dva kaleža bila preлита u srebrni križ za sakristiju. Taj se križ u slijedećim popisima spominje kao »*veliki križ u sakristiji*«. Neki popisi bilježe neke njegove karakteristike, a najpotpunije onaj iz god. 1563.

Inventar iz 1563. godine

Popis srebrnih predmeta koji je učinjen u god. 1563. nabraja kaleže po njihovoj težini kao onaj iz god. 1547. Razlika je među njima u tome što ovaj iz god. 1563. dodaje za prve kaleže neke njihove karakteristike, a završava nabranjem novih predmeta.

Prije nabranja predmeta stoji bilješka koja kaže da u sakristiji postoji škrinja sa dvjema ključanicama, odnosno dvjema ključevima. Počinje sa nabranjem predmeta koji su u toj škrinji.

1. Veliki kalež i njegova srebrna patena. U sredini patene je postavljen križić i naokolo 7 srebrnih figurica, a jedna je izgubljena.

Težina tog kaleža iznosi unča 35 1/2

2. Veliki kalež i njegova patena od srebra, u sredini patene je lik Sv. Franje " 28 1/4

3. Veliki kalež i njegova patena od srebra, u sredini patene je križ. " 27 1/4

4. Kalež i njegova patena od srebra; u sredini je križ. Težina tog predmeta iznosi " 17 1/4

Kaleži 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 i 12 i njihove patene koje su sve od srebra.

13. Kalež ima samo čašku od srebra, a sve ostalo od bakra.

Težina " 3.Ô.³

14. Kalež ima samo čašku od srebra, a patenu, stalak i čvor od bakra.

Težina " 3.Ô.

Popis se nastavlja nabranjem novih predmeta kojih nije bilo u predašnjim popisima.

1. Jedan turibul /kadionik/ sav od srebra sa svojim srebrnim lančićima.

Težina im je unča 36.Ô.

Njegova srebrna ladica i srebrna žličica teže " 5.Ô.

2. Stari turibul, sav rastrgan, sav od srebra, sa tri lančića.

Njegova težina iznosi " 26 1/2

3. Jedan tabernakul, sav od pozlaćena srebra, težine " 17 1/4

4. Jedan Pax⁴, dijelom od srebra a dijelom od bakra. U sredini mu je postavljena Pietà, s desne strane Djevica Marija, s lijeve Sv. Ivan, a na vrhu Sv. Franjo s ranama.

Težina " 17 17/q

5. *Veliki križ*, sav od srebra, osim čvora. S jedne strane stoji raspeti Isus – kvalitetno izrađeno – sa dijademama bez kvačica; s desne strane Djevica Marija, s lijeve strane Sv. Ivan, na vrhu sv. Bonaventura, ispod sv. Mihovil. Na protivnoj strani sv. Franjo s ranama – kvalitetno izrađeno – na desnoj strani sv. Antun, na lijevoj strani sv. Petar, na vrhu sv. Ljudevit, ispod sv. Klara sa bakrenom dugmadi. Sve je pozlaćeno;

³ Mjera .Ô. je nepoznata

⁴ Pax iz god. 1518. prodan god. 1882. za 12 napoleondora u Veneciju. C3

Težina unča 23

Na drugoj, slijedećoj strani i u inventaru iz god. 1581. ubilježen je predmet koji spada ovamo: Gospa (kipić) – tj. Dj. Marija, malena, sa Djetićem u desnoj ruci; u lijevoj joj je jabučica sa krunom, a na glavi kruna. Ispod je pečat našega samostana, tj. sv. Franje, ispisan slovima. Sve od srebra.

Predmeti u sakristiji izvan velike škrinje

1. Mali križ sav od srebra: u sredini ima šupljinu u kojoj su smještene relikvije, s jedne strane je raspelo sa četiri figurice, a na drugoj strani Dj. Marija sa djetetom u naručju i naokolo četiri figurice.
2. Križ sav od bakra: s jedne strane ima raspelo – kvalitetan rad – također od bakra, ali pozlaćenoga i naokolo četiri figurice. Sa suprotne strane je Bog Otac – kvalitetan rad sa pozlatom – i uokolo tri figure jer je jedna ispala.
3. Bakreni turibul sa svojim lančićima, također od bakra.
4. Gospino odijelo, koje pripada velikom oltaru, izrađeno je od zlatnog platna sa pozlaćenim bakrenim križićem? Na jednoj strani je raspelo, a na drugoj strani neki svetac sa Janjetom Božjim; satkano od bisera i biserne dugmadi; ukupno – 10 komada. Tu je *kruna* od crvenog korala, jedno Janje Božje od pozlaćena bakra. Na jednoj strani je izvezen JHS, a na drugoj Janje Božje s jednim srebrnim dugmetom te s jednim omotanum u srebro. Tu izbrojeni predmeti su svi prišiveni na odijelo.
5. Velika i lijepa mitra izvezena zlatnim koncima, sa svojim dragim kamenjem na obje strane. Njihov ukupan broj iznosi 36.
6. Mitra od biranoga lijepog platna.
7. Kutija od smrekovine: u njoj ima lijepih korporala, ukupno 4.
8. Biskupski pastoral /štap/ od pozlaćena drveta.

Burze za korporale

Slijedi popis burza u koje se stavljalo korporale /tjelesnike/. Nabrojeno ih je 7 komada. Bile su obavijene žametom. Njih četiri su imale žamet crvene boje, jedna boju »turkin«, druga boju »armežin«, i jedna zelenu boju. Sve su bile iskićene raznim sličicama: Isusovim monogramom, križićem sa evanđelistima, ljiljanima, zvjezdicama. Sve je to bilo izvezeno srebrom i zrcima bisera. *Bisernih zrnaca je ukupno bilo 233.*

Uz te 4 burze bile su još i druge 4, već istrošene. I one su imale razne figure izvezene sa 23 bisera.

Crkveno ruho

»Camisi« – duga svećenička haljina

U sakristiji se čuvalo razno ruho koje su upotrebljavali svećenici u svojoj službi. Tu spada najprije »alba«, duga svećenička haljina, redovito od bijele tkanine. U sakristiji su se nalazile te »albe« u jednoj bijeloj boji, a također i sa više boja.

Jednobojne su bile: narančaste, crne, zelene, karmen. Ukupno ih je bilo 19.

Višebojne: baršun crveni, baršun zeleni, damask bijeli, damask crni, damask zeleni, skarlat crni, kambalot modri, rasa crvena. Neke su bile izvezene zlatnim ili srebrnim nitima, a neke ukrašene biserima. Bilo ih je ukupno 18.

Ukupan je broj albi bio 37.

Višebojne planete

1. Planeta iz višebojnog veluta sa ukrašenim zlatnim križićem, svecima, zvjezdicama ukrašenim zlatnim zrnima.
2. Planeta iz bijelog damaska sa opletenim zlatnim križem, i »stretama«⁵ opletenim zlatom.
3. Planeta sa »streta d'ostea«⁶ crne boje, sa križićem od crvenog damaska, a zrnca povrh »strete« i naokolo vrpca.
4. Planeta iz crvenog veluta sa zlatnim križićem
5. Planeta iz crvenog veluta izvezenog zlatom.
6. Stara planeta iz zelenog veluta sa svojim križićem, sa obje strane ukrašenim zlatom i biserom.
7. Planeta iz zelenog damaska sa križićem od zlata i izvezenom figurom sv. Franje.
8. Planeta iz crvenog damaska sa svojim zlatnim križićem opletenim zlatom.
9. Vrlo stara planeta iz modrog »kambalota« sa križićem.
10. Planeta iz crvenog skrleta sa svojim kovrčastim zlatnim križićem i žutom rasom
11. Stara planeta iz modrog platna sa križićem iz damaska
12. Raznobojna planeta iz tkanoga platna sa žutim križićem
13. Vrlo stara planeta iz zelenog damaska, napravljena »alla luchese« /grad Luka u Italiji/.
14. Planeta iz »cambaloto rovano« sa križićem iz zelenog »mocagiato« /?/
15. Vrlo stara planeta iz crne »ostea« sa križićem iz crvene rase
16. Planeta iz crvene rase sa križićem iz modre rase.
17. Vrlo stara planeta iz crvene tkanine sa križićem »alla todesca« /na njemački način/
5 planeta sva iz bijele tkanine, svaka sa križićem iz više boja– ove se upotrebljavaju svaki dan.

Planeta ukupno 22

Pluvijali u sakristiji

1. Pluvijal iz crvenog veluta a naokolo zlatna traka. Ima: kukuljicu izvezenu zlatom i lik sv. Franje sa ranama, k tome i vrpca iz zelene svile.
2. Pluvijal iz bijelog damaska sa trakom naokolo. Ima: kukuljicu ukrašenu zlatom i likom sv. Petra, dva anđela i vrpca iz zelene svile.
3. Pluvijal iz crnog veluta sa trakom iz crvenog veluta. Njegova kukuljica je također iz crvenog veluta, a vrpca iz crvene svile.

Višebojni paliji u sakristiji

Palij je u svome sastavu bio u svemu jednak pluvijalu, osim što nije imao kukuljice. Pluvijal se upotrebljavao u crkvi i u procesijama. Paliji su se vješali nad oltarima kao svečani ukras. Raskriljeni palij je gledano u profilu sličio zvonu. Izrađivao se iz raznog materijala i raznih boja. Paliji su imali one dodatne predmete kao i pluvijali.

Materijal koji se spominje u inventarima bio je:

- »veludo«, tkanina prilično krupna ali vrlo mekana
- »cambalot« je nepoznati materijal
- »bombasina«, pamuk
- »pano«, platno raznih vrsta
- »tela«, tkanina od lana ili konoplje
- »rassa«, na otoku Cresu su kućanice tkale platno iz tvrde ovčje vune koju su nazivali »rasa«
- »armesin«, nepoznati materijal
- »damasco«
- »scarlato«, skrlet– »ostea« ili »hostea«, nepoznato

5 Riječ »strete« je nepoznata.

6 Riječ »ostea« je nepoznata.

– I napokon »corame«, koža raznih životinja.

Paliji su k tome još imali: »faciol« – rubac, maramu – »attacado«, privezanu na vrhu palija. »Cordella« je bio raznobojni konopčić koji su držala dva anđela sa strane da palij bude raskriljen.

Takvih je palija u sakristiji bilo ukupno 7

B. PREDMETI U CRKVI

Oltari u crkvi

Inventari u godinama 1547. i 1551. bilježe 10 oltara. U godini 1555. ih je ubilježeno 11, a u godini 1557. 12. Taj broj 12 se nalazi i u nekim kasnijim inventarima. U 17. stoljeću se taj broj oltara smanjivao. Oltari su bili *u crkvi*. Jedan oltar je bio *u sakristiji*, pa se radi toga ne spominje u inventarima. Svi oltari su bili drveni sve do 18. stoljeća.

Popis oltara u crkvi god. 1563.

1. Veliki oltar
2. Oltar sv. Šimuna
3. Oltar sv. Bartomeja
4. Oltar sv. Nikole
5. Oltar sv. Franje, stari⁷
6. Oltar sv. Franje, u kapeli
7. Oltar Mons Marcella u kapeli⁸
8. Oltar Petrisâ, u kapeli⁹
9. Oltar Bezgrešne DM
10. Oltar Sv. Bernardina
11. Oltar Kolombisâ
12. Oltar sv. Ivana

Oprema tih oltara

Svaki je oltar imao svoju opremu koja se dodjeljivala samo njemu. S tog popisa će biti izdvojeni samo neki oltari.

Veliki oltar

palija 7,
oltarnika, dobrih i starih 3,
limenih svijećnjaka 2,
jedan par velikih korporala,
4 pozlaćena svijećnjaka, drvena,
2 drvena anđela, pozlaćena.

7 Oltar sv. Franje, stari, oltar sv. Bartolomeja i oltar sv. Ivana su bili preneseni iz prve franjevačke crkve u sadašnju oko god. 1410.

8 Oltar Mons Marcella je podigao biskup fra Antun Petris, a posvetio ga je u čast sv. Antuna Padovanskog.

9 Oltari Petrisâ i Kolumbisâ su bili vlasništvo tih plemićkih obitelji nad kojima su imali jus patronatus.

Oltar sv. Franje, stari

1 palij iz »armezin ganzante«,
1 križ u sredini od pozlaćenog bakra,
grb obitelji Draža,
1 dobar rubac
1 palij–stari–iz modrog »zambaloto«,
u sredini križić iz damaska »beretin«,
2 vrlo stara rupca – marama,
2 željezna svijećnjaka,
1 zeleni palij u dobrom stanju,
u sredini križ žute boje, a naokolo crveni trakovi.

Oltar sv. Franje u kapeli

1 palij iz damaska, dobar, crveni,
u sredini palija križ, stari, od pozlaćenog bakra,
grb obitelji Draža,
oko palija trak od zelenog damaska,
1 rubac – marama,
1 palij skrletni-crveni,
stari bijeli /platneni/ križ,
1 marama
1 bijeli palij od pamuka sa crvenim križićem-»kremezin«,
1 rubac u dobrom stanju
1 palij iz bijelog pamuka, križić iz »veludo kremezin«, žuta traka, vrpca i rubac te jedan stari rubac; na istom oltaru su dva limena svijećnjaka. Ispred tog oltara je klupa zelene boje, sa zvjezdicama.

Kapela Mons /biskupa Marcella de Petris/

1 palij iz žute »osteaa«, u sredini križ iz bijelog damaska, pozlaćeni cvjetni ukrasi, traka »kanzante« i vrpca sa 3 bisera te rubac
1 pamučni bijeli palij sa križem u sredini od zlata iz Luke, naokolo vrpca i rubac
1 palij od pozlaćene kože, u sredini ništa, ali ima rubac; još jedan stari rubac i jedan par limenih svijećnjaka.

U kapeli Petrisá /pred obiteljskom grobnicom/

Na oltaru je palij od damaska »pavonazo« sa križićem u sredini od pozlaćenog bakra i svilena traka od crvenog grimiza obrađena zlatom »alla luchese«,
Palij iz zelenog damaska. Na njemu je traka od crvenog »cambiloto«, crni konopčić i njegov rupčić.

Palij od pozlaćene kože. U sredini je izvezena Gospa sa Djetetom, i rubac.

Palij od bijelog pamuka. U sredini ima križ od tkanine »paonazo« sa crvenim obrubom i rubac. Na tom oltaru su dva stara rupca, dva limena svijećnjaka, jedan par jastuka za knjigu od kojih je jedan zelene boje, a drugi od kože, pozlaćen. Također i par pozlaćenih svijećnjaka srednje vrijednosti te obješeni rubac.

Palij od modre tkanine sa ukrasima napravljenim »alla luchese«.

Bilo je i siromašnijih oltara.

Oltar sv. Nikole imao je samo palij od crvene rase i jedan »faciol«. Oltar san Simone imao je palij sastavljen od drvenih daščica, ipak oslikanih i dva stara »faciola«.

»Facioli« u sakristiji

Tih je »faciola«, rubaca, nabrojeno 21. Svi su svileni i raznih boja: 7 ih je crvenih, 5 bijelih, 2 »rovana«, 2 »banala«, po jedan zeleni, modri, »turchin«, »beretin« i raznobojni.

Među te predmete je ubrojen i jedan *Pax* izrađen iz *bijele kosti*, a u sredinu je umetnuta *Pietà*, *Naša Gospa* i sv. Ivan.

Svaki oltar je imao »*palu*« – veliku oltarnu sliku – često puta velike vrijednosti.

Nad svakim oltarom je visjela *kruna*.¹⁰ Četvrtina isječka kugle sa vješto izrađenim rebrima od drva, redovito pozlaćenim, zvala se kruna, jer je sličila velikoj kruni. Visjela je nad oltarom, pričvršćena na zid. Na tu krunu se vješao razgrnuti palij kao da zakriljuje oltar.

Zanimljive su dvije slijedeće bilješke u inventaru:

»1 par pećica koje prže "scallette". Kod. A 1547.

Ista bilješka je i u kod. A 1563.

S tim bilješkama je u vezi i ovo:

»Potrošeno za pričesno vino« Kod. F 1626–2–VIII.

»Dvije velike čaše za pričest«. Kod. H 1675–25–VI.

»Dvije kristalne čaše za pričješćivanje«. Kod. LL, pag. 128. in verso, god. 1727.

Slijede bilješke iz inventara god. 1563.:

1 tapet srednje vrijednosti,

1 stari tapet,

1 vrlo stari tapet.

»4 dobra tapeta koje je darovao pok. M. Rev.p. M^o Thomazo Sinchoveo (Toma Sinković) iz Cresa, koje je on ostavio za sakristiju, a ne zato da se drže po sobama.« Mjera: dva »braća« dužine, (lakta), četiri lakta širine razne boje, i više vrsta«.

Inventar iz god. 1588 – 5. veljače

Iz ovoga je inventara ispisano samo ono što ima neku posebnu važnost.

Bilo je zabilježeno ukupno 14 kaleža.

Treći srebrni kalež imao je zgnječenu čašku, a pozlaćena mu je patena bila razbijena. Patena je bila razbijena da se naprave dva nova kaleža.

Deseti srebrni kalež i patena. Patena razbijena. Ovaj je kalež bio odnesen u Veneciju.

Jedanaesti srebrni kalež bio je odnesen da se naprave novi kaleži.

Dvanaesti kalež i čaška srebrni. Patena razbijena.

Trinaesti srebrni kalež i čaška. Patena i kalež razbijeni.

Jedan turibul, *razbijen* najprije na tri velika komada, pa zatim *preinačen* na sedam stupića. Dvanaest i po lančića i njegovā ladica: *sve nagriženo*, zajedno sa prstenom. Sve je od srebra.

Drugi turibul, sav od srebra, ali *loše upotrebljavan*.

Jedan srebrni križ, ali sav *nagrižen*.

Završetak toga inventara je napisan na talijanskom jeziku, a u prijevodu glasi ovako: »Ja, fra Antun Domiani, prozvan Rusanić, kustos rapske kustodije, učinio sam inventar i predao gore rečene stvari, kao što je gore, i za potvrdu istine sam se potpisao i utisnuo pečat kustodije«.

Odmah nakon toga inventara, na sljedećoj strani, foL. 107. in verso, nalazi se bilješka sa datumom 1588 – 5.X.:

»Generalni komesar, gvardijan samostana i dva patra iz samostana, dogovorno i sporazumno, predali su meni, fra Antunu Rusaniću, sadašnjem kustosu, dva razbijena i slomljena turibula, lančić i njegovu žličicu, sve srebrno, da to ponesem u Veneciju, kako bi se od toga *napravio jedan turibul, lijep i dobar*, te jedna ladica slična turibulu. Sve je to bilo izmjereno pa je *težina*

¹⁰ Vidi crtež krune.

iznosila 45 unča. Osim toga još: 2 malene srebrne patene, 3 srebrna kaleža sa svojim razbijenim čaškama.«

Ispod toga piše: »Ja, fra Antun Rusanić priznajem da sam primio da ponese srebro, neka se izmijeni u Veneciji, i tako sam se potpisao svojom vlastitom rukom.«

Za izradu tih predmeta bilo je plaćeno L 60. Kodeks B 13.XI.1588.

Prerađivanje tih srebrnih predmeta je ponukalo redovnike da naknadno utvrde stvarno stanje srebrnine u sakristiji. To su učinili 5.XII.1588.

Važni su bili, među ostalima, dva predmeta:

1. Veliki srebrni križ sa patenom, izrađen sa ukrasima.

Težina toga križa 35 unča.

2. Novi srebrni turibul sa svojim srebrnim lančićima, sa glavicom i dva srebrna kolutića, tri lančića na mjestu gdje se vješaju lančići – sve od odličnog srebra.

Od srebra je i ladica sa žličicom, njezino podnožje i čvor. Na vrhu ladice su dva zmaja, svaki na svojoj strani. Sve je od odličnog srebra.

Težina turibula i ladica iznosi 38 unča.

Koliko su pažnje redovnici posvećivali posvećenom posudu vidimo iz slijedeća dva dokumenta:

24.V.1609. god. »bilo je određeno predati zlataru *tri čitava kaleža*, da se od njih napravi jedan srebrni, "alla moderna", ne odviše visok nego srednji. Patena za taj kalež biti će srebrna«.

»U prisutnosti svih redovnika predano je za preradu: 4 kaleža sa 4 patene.

Težina te 4 patene iznosila je 15 unča, qti.¹¹,

karati 3.=447,77gr.

Težina kaleža sa razbijenim podnožjem iznosila je 17 unča,

qti karati 3.=507,39 gr.

Težina drugoga kaleža je bila 9 unča, qti karati 18.=272,01 gr.

Težina trećega kaleža je bila 9 unča, qti karati 18.=272,01 gr.

Težina četvrtog kaleža je bila 9 unča, qti karati 7.=262,74 gr

(Ukupna težina iznosi:..... 1769 gr).

Na gozbi Kralja Jaganjca

U vjekovima, u kojima ljudi nisu imali veselja i radosti kao u našim danima, Crkva je to priređivala svojim vjernicima na još uzvišeniji način.

Za blagdane, velike i male, bilo je izneseno pred oči vjernika sve ono skupocjeno blago o kojemu čitamo u inventarima:

Veliki oltar koji je predstavljao Kralja Jaganjca, ispred njega zlato i srebro liturgijskog posuda, biseri i dragulji prosuti po misničkim liturgijskim haljinama;

12 oltara sa pozlaćenim krunama i njihovim palijima, upaljenim žižcima u srebrnim kandilima, mirisom tamjana iz srebrnih turibula dočaravalo je vjernicima mističnu gozbu Krista sa njegovim apostolima u kraljevstvu svetih.

To je bilo popraćeno liturgijskim pjevanjem na latinskom jeziku te pučkim pjesmama na hrvatskom jeziku.

Sve je to Crkva pružala »onima koji ljube Boga«.

To je viđenje onoga što je doista bivalo.

¹¹ Ta mjera je nepoznata.

Liturgijski priručnici

Razlikuju se priručnici određeni za misnike na oltaru /misali/, priručnici za pjevače u koru /graduala/, i priručnici za redovnike kod njihovih dnevnih molitava u koru /brevijari/. Broj tih priručnika se mijenjao od vremena do vremena, a isto tako i materijal iz kojega su se izrađivali. Bilo ih je iz »carta bombasina« /pamučna karta/, »carta bona«, »carta reale« /kraljevska karta/, »carta pecora« /ovčja koža/. Ova tri posljednja naziva označuju pergamentu. Priručnici su bili »fatti a mano«, /rukopisi-kodeksi/, »fatti a stampa« /knjige/.

Što se tiče glagoljskih tekstova, čini se da sastavljači inventara nisu pazili što je glagoljski misal, a što »schiavetto«, štampani lekcionar iz god. 1496.

Inventari priručnika

Godine 1547.

U koru je bilo:

4 graduala – dva nedjeljna i dva svagdanja

2 psaltira

3 brevijara – dva u lošem stanju, a treći nije vrijedio.

U sakristiji:

Misali – 2 iz »dobre karte«, a 5 starih od kojih jedan »ilirico« /glagoljski/.

Ukupno 16 priručnika

U inventarima god. 1551. 1555. 1557. nema spomena o priručnicima.

Godine 1559.

Misali – 3 iz »dobre karte«, stariji, koji se upotrebljavaju.

3 iz »dobre karte«

2 dobra lekcionara iz »dobre karte«

1 »knjiga za Kirije, Glorija, i Credo vel. magistra p. Martina«.

2 knjige u koru za pjevane mise

2 antifonara, graduala u koru,

psaltiri u koru

njegov redoviti manual«.

Ukupno 15 priručnika

Godine 1562.

Misali:

3 misala iz »dobre karte, pisana rukom«.

3 misala iz »pamučnog papira« in quarto foio, u vrlo dobrom stanju.

1 ilirski misal, poslanice i evanđelja,

1 knjiga iz »kraljevske karte« sa nekoliko Kirije, Glorija, Credo, koju je diktirao vel. magister p. Martin Belčić¹².

2 graduala iz »dobre karte« za pjevane mise,

2 antifonara iz »dobre karte«,

psaltiri iz »dobre karte,

1 redoviti manual.

Ukupno 13 priručnika upisanih i nepoznati broj psaltira.

Godine 1563.

Knjige u sakristiji:

3 misala iz »pamučne karte« u četvrt folija, u vrlo dobrom stanju,

2 misala iz »pamučne karte« u osmini folija

¹² Za kodeks p. Martina Belčić vidi: Sv. Cecilija, Zagreb 1985. br. 2.

3 misala iz »dobre karte« u vrlo dobrom stanju

1 »ilirijski« u dalmatinskom jeziku;

U koru:

1 redoviti manual iz »dobre karte«

1 psalmista iz »dobre karte«, vrlo dobar

1 psalmista iz »dobre karte«, koji nema himna

1 nedjeljni gradual iz »dobre karte«

1 gradual iz »dobre karte«, za svece

1 nedjeljni antifonar iz »dobre karte«

1 antifonar iz »dobre karte«, za svece

1 knjiga iz »dobre karte« u kojoj ima nekoliko introita, kreda

1 veliki sobni brevijar iz »pamučne karte«, vrlo dobar

1 stari brevijar, iz »pamučne karte«, u osmini folija

1 nedjeljni lekcionar iz »dobre karte«, nema kraja

1 lekcionar iz »dobre karte«, sa svecima, nema ni kraja ni početka

1 lekcionar iz »dobre karte« sa svecima za došašće.

Ukupno 22 priručnika.

Inventari u god. 1563. i 1565. su potpuno jednaki.

Gdine 1571.

Popis priručnika god. 1571. se razlikuje od popisa god. 1562. i god. 1565. samo u tome što ima jedan »ilirico« dobar misal više i jedan pamučni brevijar više. Dakle, u god. 1571. bilo je *ukupno 24 primjerka.*

NB. Tri posljednja popisa pokazuju da je tada bilo 12 priručnika iz »dobre karte«, tj. rukopisa na pergameni.

God. 1575. bilo je samo 9 priručnika,

God. 1578. bilo je samo 15 priručnika,

God. 1581. bilo je samo 13 priručnika,

God. 1583. bilo je samo 12 priručnika,

God. 1585. bilo je samo 12 priručnika,

God. 1588. bilo je samo 8 priručnika,

God. 1591. bilo je samo 16 priručnika.

Objašnjenje fenomena oscilacije liturgijskih priručnika moramo tražiti u novo nastalim prilikama. Sa štampom i promjenama liturgijskih tekstova po tridentinskoj reformi nastali su novi priručnici. Ti su se u prvoj fazi dodavali starim tekstovima, a kasnije su se kao nepotrebni stavljali na stranu, pa zanemarivali.

Opći pogled na cjelokupni inventar samostanske crkve, kako je prikazan u ovom članku, može izazvati pitanje: otkuda tolika raskoš u franjevačkoj crkvi u malome Cresu?

Izvori su bili različiti.

U prvom redu treba ubrojiti one sitne redovite prinose vjernika, zatim obilatije darove nekih plemićkih obitelji, pa zatim one najobilatije iz ruku istih redovnika. U 16. st. novi redovnik je bio učlanjen u najbliži samostan svoga rodnog mjesta, postao je »filius conventus«. To je bio »njegov samostan«. Po shvaćanju onog vremena redovnik, koji je svojim radom izvan samostana sakupio nešto novca, sa ponosom je tim novcem nešto lijepo i korisno nabavio »svome samostanu«. Znatan broj redovnika bili su traženi propovjednici, učitelji u gradskim školama, orguljaši u župnim crkvama. Neki su bili pozvani na razne crkvene službe kao službeni vizitatori, biskupi i dr. O tome ima mnoštvo vijesti iz samostanskog arhiva, iz općinskih dokumenata...

C. PREDMETI U SAMOSTANU

Samostan i njegove prostorije

Nutarnja je duljina samostana u prizemlju originalno iznosila 8 m, a širina 6 m. Toj duljini su kasnije bila dodana još 2 m, pa je ukupna duljina iznosila 10 m. To prizemlje je bilo podijeljeno na 2 dijela: na prostor za kuhinju i blagovaonicu.

Nad tim je prizemljem bio podignut jedan kat. Prostor toga kata se dijelio ovako:¹³

Dio kata koji je zahvaćao ona dva dodatna metra: tu je bila *sala*. Po sredini onih ostalih 8 metara prostora tekao je uski hodnik, tako da su se s jedne i druge strane nalazile sobice veličine 2,60 m x 2 m. Tih je sobica bilo ukupno 6.

Osvrt na inventare

Sastavljači prvih samostanskih inventara su malo marili za pravopis i korektnost talijanskog jezika. Predmeti nose nazive mjesnog dijalekta, a neki čak neke kućne nazive. To je razlog da se kod nekih izraza ne može razumjeti kakav predmet predstavljaju.

Popis predmeta u prvom inventaru je oskudan i površan. Osim toga, njegove je listove izgrizla vlaga, pa se može pročitati tek jedan dio teksta.

Svi inventari bilježe iste predmete. Među sobom se razlikuju po tome, što se neki predmet izostavljao jer je bio uništen, a neki drugi, novi, pribilježen.

Nazivi samostanskih prostorija

Dormitorium – dormitorio (spavaonica),

coquina – cucina (kuhinja),

canepa – caneva (podrum – vinara),

refectorium – refettorio (blagovaonica).

¹³ Drugi kat je bio podignut god. 1624.

Inventar god. 1547.

*Predmeti u spavaonici:*¹⁴

»U sali« dva kreveta,¹⁵ stara, jedna »carpetta«¹⁶ i jedna stara »schiavina«.¹⁷

1. U prvoj sobi prema jugu jedan vrijedni krevet.

2. U drugoj sobi jedan vrijedni krevet.

3. U trećoj sobi, ništa. Jedna škrinja.

4. U sobi nad stepenicama, ništa.

5. U sobi magistra¹⁸ Tome jedan krevet, jedno uzglavlje, jedan jastuk i jedna »schiavina«, i jedna škrinja.

6. U sobi magistra fra Blaža jedna škrinja i jedan krevet.

Na prvom mjestu je zabilježeno što je bilo u »sali«. Ta sala je bila prostor od 6x2 m, zapravo izvan spavaonice; radi toga je slijedeći inventari više ne bilježe u broju sobica.

I u drugim samostanima se prostor u kojemu su redovnici spavali nazivao »dormitorium«, pa su vjerojatno svi ti »dormitoriji« bili uređeni na isti način.

U Creskom je inventaru, u onim malim sobicama od 2,60 x 2 m doista zabilježeno samo ono što je bilo potrebno za spavanje. Redovničke Konstitucije (razne prigodne odredbe) su preko dana zabranjivale redovnicima ulazak u »dormitorium«. Prema tome, redovnici su se preko dana mogli zadržavati u »sali«, u blagovaonici ili po hodnicima u klausturu.

Predmeti u podrumu

Loše i valjane bačve.

Jedna bačva koju je nabavio magister Tomo.

Bačvica za kvasinu (kiselinu). Dva barila koje je nabavila prijašnja uprava – nema ih.

Dva loša kabla.

4 škrinje.

14 Prvi Hrvati, došljaci u ove krajeve, vrlo vjerojatno su stanovali pod šatorima. Koža ili gruba tkanina od ovčje vune, prostrta po zemlji, bila im je ležaj i pokrivalo po noći. Taj se način noćnog počinka održao u siromašnim krajevima Bosne i Hercegovine sve do novijih vremena.

15 U inventarima se čitaju imenice »letto« i »lettièera«. »Letto« a) označava pojam kreveta kako ga mi zamišljamo, b) predmete na tom krevetu, posteljini. Imenica »lettièera« je imala izvorno značenje: slamu ili lišće prostrto po zemlji za ležaj životinjama. (Vidi veliki rječnik talijanskog jezika »Garzanti«.) Iz inventara se ne može razumjeti što je značila. Sv. Franjo je zamišljao svoj posvećeni život i život svojih prvih 12 drugova kao život prosjaka pustinjaka. Zadržavali su se kod Rovotorto (krivudasti potok). Jedan dio njih se molio po asiškim crkvama ili po obližnjim kapelicama, a drugi su prosjačili hranu po gradu, redovito kruh. Navečer su se skupljali u poljskoj kućici kod Rivotorto. Svaki je dobio toliko prostora da je mogao sjedeći prokunjati noć. Primjer sv. Franje je bio model njegovih nasljednika. Taj je herojski model postajao s vremenom sve jednostavniji. Creski inventar pokazuje jedan korak naprijed u civilizaciji, ali i ljudskoj komociji. Ipak, i u ovakvim su se, još uvijek skromnim mogućnostima, odgojili u Cresu veliki muževi. Na početku 16. st. nalazimo tri vrijedna redovnika. Fra Gregorio Sandali »homo litterato e costumato« (muž učen i čestit) »di Sibenico, di Macedonia«, bio je upravitelj gradske škole, traženi korizmeni propovjednik, inkvizitor. Magister Tomo bio je korizmeni propovjednik, pokretač gradnje velike cisterne. Fra Antun Marcello de Petriš bio je provincijal dalmatinske i padovanske provincije, minister generalis svih fran. konventualaca u Evropi i biskup u Novigradu u Istri (1526.) Vidi: N. Lemessi, Note storiche, geografiche ... Cherso),

16 Riječ »carpetta« vjerojatno naznačuje ponjavu (pokrivač) na krevetu sastavljen od više krpa. U nekim krajevima se kaže »krpatur«.

17 Nazivi »schiavina« imaju svoju etimologiju. Hrvati su na obali Jadrana preli i tkali velike tkanine od ovčje vune koje su kvasili u rastopini od hrastove kore od koje su te tkanine dobivale tvrdu rdavu boju. Sa tim su se tkaninama pokrivali po noći i od njih su pravili kapute bez rukava, sa kukuljačom nad glavom. Budući da su tu tkaninu pravili Hrvati, koje su Talijani nazivali »Schiavi, Schiavini«, kupljeni su pokrivači – ponjave – dobili naziv »schiavina«.

Kamen preko kojega se cijedi mreža.
Dva para vreća sa kojima se skuplja kruh po mjestu (bisage).
Jedna mala vaga.
Velika motika.
Jedna velika motika. Loša motika.
Jedna velika vaga.
Dva dvozuba (za kopanje), – oba loša.
Jedna lopata i vile.
Jedna dobra sjekira, a druge nema.

Predmeti u kuhinji

Jedna *bakrača* (vedro od bakra za vodu).
Veliki kotao za ukuhavanje rublja za pranje.
Kotao u kojemu se kuha jelo.
Ogromni kotao.
Brončani lonac za kuhanje.
Kotlić i verige (komoštre) nad vatrom.
Dvije tave - velika i mala.
Bakreno cjedilo. Umivaonik za brijača.
Dva *kositrena* duguljasta tanjura.

U podrumima i kuhinjama su redovite krupne i sitne stvari od veće ili manje vrijednosti. One bez važnosti su izostavljene u sljedećim inventarima.

Iz inventara god. 1551

U spavaonici:

U sali jedan novi prugasti krpatur.
U 2. sobi lijepa »littièra« iz hrastovine.
U 6. sobi, oslikanoj, jedna »littièra alla veneziana (po mletačkom ukusu).¹⁹
U 7. novoj sobi nad kuhinjom je u »littièri« vreća slame.²⁰

U podrumu:

Jedan kljun (kao motika), drugoga nema, a treći je slomljen.

U kuhinji:

Jedan veliki ražanj i jedan mali.

Iz inventara god. 1555.

U spavaonici:

U sali jedan novi prugasti krpatur.
U 5. sobi prugasti krpatur sa cvjetićima.

U podrumu:

Jedna nova bačva.
3 pokrivača za stolove.

U kuhinji:

Lonac za meso na dimu.

19 Ovdje se ipak »littièra« prikazuje kao vješto izrađeni predmet od drveta.

20 Ova nova soba je vjerojatno *sala* iz predašnjeg inventara.

Iz inventara god. 1559.

U spavaonici:

Spominje se 8 osoba koje su bile u spavaonici.

U veliku je sobu (salu) uselio rev. fra Blaž Rovere.²¹

U 2. sobi je rev. p. gvardijan Moyse imao vrlo udobni krevet sa perjem i uljanu svjetiljku koju je imao pok. mag. Toma.

U 3. sobi fra Alojzija orguljaša – ništa.

U 4. sobi sakristana fra Petra iz Raba je (osim drugih predmeta) bila »schiavina alla histriana murlachesca vergada (na istarski morlački način prugasta).²²

8. soba je *nad stepenicama*.

U 10. sobi je stanovao fra Nikola Moyse.²³

U podrumu:

Jedno željezo za oranje.²⁴

7 kamenica za ulje, što većih što manjih.

U kuhinji:

Željezni lonac za kuhanje sa poklopcem koji je bio zamijenjen za turibul i za jedan lončić.

Jedan brončani umivaonik.

Željezni kabao za ispiranje. Još jedan kabao u kojemu se prži i njegova željezna kutljača.

3 kositrene zdjele; jedna uništena i jedan tanjurić.

Lanac kojim se voda vuče iz cisterne.

Inventar god. 1562.

U spavaonici:

U velikoj sobi u prizemlju ...

U sobici rev. p. mag. Nikola Moyse ... prugasta klupa.

U podrumu:

Gvardijan p. Moyse je kupio 8 bačava iz jelovine i 4 bačvice iz hrastovine.

U kuhinji:

Kupljen novi veliki kotao za ukuhavanje rublja.

Kupljena dva nova ražnja.

U blagovaonici:

5 kabanica iz »devinto«?

2 kabanice iz terliža.

Blagovaonica je po prvi puta dobila tek spomen u ovom inventaru.

Inventar god. 1565.

21 U onim vremenima nije bilo zakonom određeno pravilo za ime i prezime, pa je svaki mogao sebi to odrediti kako je želio. Fra Blaž Rovere se zapravo zvao fra Blaž Dubanić (dub – hrast).

22 Murlache su zvali stanovnike oko vrletnog Velebita (Moro Vlasi – Crni Latini)

23 Te godine su bila dva Moyse, gvardijan sa imenom Moyse Petris i Nikola sa prezimenom Moyse. Moyse, plemićka obitelj Mojšević, bili su porijeklom iz Senja.

24 U onim je stoljećima plug – ralo bio redovito potpuno drven. Rovao je. Ralo je vukao jedan vol. U ovom inventaru vidimo da je dio koji je *rovao bio od željeza*. Ovakav je plug – ralo postojao na Cresu još god 1970. Na ovako izrovanu zemlju došli su ljudi »secondare« da je usitne motikama. Željezni se dio rala zvao »ležeš« (lemeš).

U blagovaonici:

Gvardijan fra Moyse je nabavio 2 ogrtača, pa ih je bilo 5.
Isti je nabavio 14 salvijetića kod stola.
Isti je nabavio 12 željeznih viljušaka.

U kuhinji:

Jedan brončani sudoper koji je majka darovala sinu gvardijanu Rev. p. Moyse (de Petris).

U podrumu:

7 kamenica za ulje, neke velike a neke male.

Inventar iz god. 1571.

U spavaonici:

Uzglavlje sa perjem, 2 komada.
Slamnjača sašita od konoplje.
Perina u sali nad kuhinjom.
Jastuka, valjanih i nevaljanih, ukupno 5.

U kuhinji:

Bakreni sudoper za tanjure.
Jedna »conca«, (peka pod kojom se peče kruh).

Inventar iz god. 1575.

U kuhinji:

Jedan bakreni duguljasti tanjur.
Šest kositrenih okruglih tanjura.
Jedan brončani prerađeni sudoper.
Jedan umivaonik za ruke *od lima*.

Inventar iz god. 1581.

U spavaonici:

Stol na »trespiedi« (na tronogu).
U velikoj se sobi, u spavaonici nalaze: »littière«, slamnjače, kreveti sa perjem, uzglavnici.
Ukupno 7 kreveta sa perinama.

Inventar iz god. 1583.

U spavaonici:

Oslikana soba u kojoj stanuje il p. »sonator« (orguljaš).

U blagovaonici:

Ogrtači svi poderani.
Tri nova ogrtača sa rukavima.
Dva nova ogrtača, jedan veliki, a drugi mali.

U kuhinji:

Dva *limena* umivaonika.

Inventar iz god. 1585.

U blagovaonici:

Jedna škrinja u kojoj se drži kruh.
»La camera de pena« (soba za kaznu).

»Littièra« sa slamnjačom.
Dobar stol sa tronogom.

Inventar iz god. 1588.

U spavaonici: (Popis soba)

1. soba povrh kuhinje,
2. soba za kaznu,
3. soba magistra p. fra Filipa.
4. soba službena, (sala capituli).
5. srednja soba u prizemlju,
6. soba blizu klaustra,
7. soba fra Ivana,
8. soba fra Blaža,
9. soba za dječake,
10. soba nad hodnikom.

Blagovaonica:

- 2 kožnate vreće sa kojima se prosi (kruh).
1 veliki stolnjak i mali valjani iz terliža.
5 valjanih salvijetića iz »renza«,
6 valjanih salvijetića iz terliža.
10 redovitih salvijetića valjanih,
12 komada salvijetića istrošenih.

Camera dell'officio (službena soba).

Stol »tronožac« i vrijedni tapet.
Stol tronožac sa drvenom pločom.
Slamnjača (vreća sa slamom).
Vrijedna zavjesa »turchino« (za prozor).
Platneni kupertur.

Ukupno oko 33 stare knjige.

Inventar iz god. 1594.

Kustos (viši poglavar) je došao u Cres radi službenog posjeta. Njegova je dužnost bila pregledati materijalno stanje samostana. Evo što je našao i zapisao u zapisnik: »Ja, fra Marko cresanin, u vremenu gvardijanata fra Antuna Damjanića, Cresana, nalazim da nije ništa propalo od stvari zapisanih u zadnjem inventaru, osim predmeta starih, razbijenih, uništenih, a novi predmeti za kuhinju, koje treba upisati, su ovi:

- 2 brončana umivaonika,
- 1 bakrena zdjela,
- 1 bakreni vrč za vodu,
- 2 željezne hvataljke (kod vatre),
- 2 verige (nad vatrom),
- 36 kupljenih salvijetića za stol; vrlo dobrih.

Predmeti od kositra:

- 12 okruglih tanjura,
 - 12 duguljastih tanjura,
 - 4 velika okrugla tanjura,
 - 11 velikih i širokih tanjura,
 - 4 mala tanjura za pržena jela.
- Ukupno 43 komada od kositra.

U štali:

1 konj vranac, sedlo i bijele uzde, uze za noge.

Bilješka: Bio je prodan.

1 ćoravi konj. Bilješka: Taj je crknuo.

2 vola za rad samostana. Bilješka: Prodani

.Inventar iz god. 1597.

Spavaonica:

4 loše plahte, zakrpane.

6 perina na krevetima.

2 velika štramaca, zakrpana.

1 mali štramac.

2 stara jastuka.

1 platneni zastor, bijeli, vrlo dobar.

1 platneni zastor bijelo-crveni, vrlo dobar. 1 zastor bijelo-crno, poluvrijedan.

1 zastor bijelo-zeleno, poluvrijedan.

2 vrlo dobre »schiavine«, velike.

1 stol, žuti, poluvrijedan.

Podrum:

Uljara sa 25 »sporta« i željezni badanj.

Badanj u kojemu se prenosi ulje (za raznašanje ulja).

1 »kvarta« (drvena mjera).

Na fol. 119 in verso god. 1605. piše da je bilo u kuhinji:

31 kositrenih velikih tanjura.

26 kositrena okrugla tanjura,

4 kositrene zdjelice za juhu.

1 kositreni veliki i široki tanjur.

Ukupno 70 komada od kositra.

I k tome još 12 limenih žličica.

Samostanske brodice

Promet se od otoka do otoka, od mjesta do mjesta, odvijao većim ili manjim drvenim brodovima na jedra. Pojedina su se domaćinstva brinula da imaju barem male ladice, pučki rečeno »brodice«.

Iz inventarâ saznajemo da je samostan redovito imao svoju »brodicu«.

Od godine 1547. pa do god. 1562. imao je brodicu »sa jedrom, užetima i sidrom«. Nije zabilježena veličina te brodice.

God. 1562. nabavio je gvardijan fra Moyse de Petris dvije brodice. Veća je imala 26 stopa duljine (9,2 m), novo jedro i sidro. U kodeksu se ta brodica naziva »Cimba«, (Čitaj: »Čimba«)

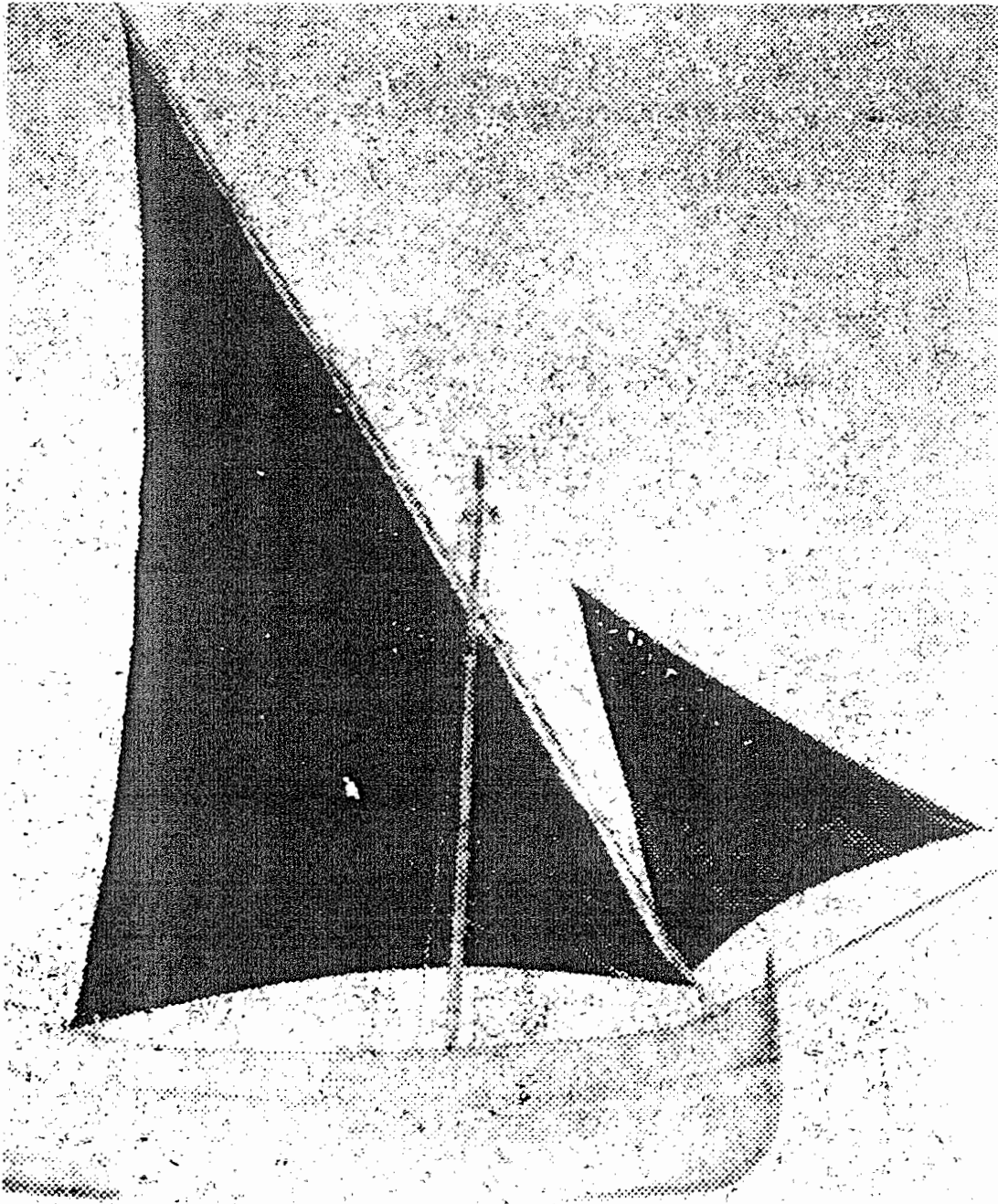
Manja brodica je imala 20 stopa duljine (7 m), novo jedro i sidro.

Te dvije brodice su ovako ubilježene i u god. 1563.

God. 1583. »nema brodice«. Postoji samo razdrto jedro i komad vesla.

God. 1585. nabavio je gvardijan fra Antun Domjenić novu hrastovu brodicu. Imala je 25 stopa duljine (8,6 m), 6 dobrih vesala, novo kormilo, lanternu, jedro izrađeno od komada platna. Za tu brodicu piše u inventaru god. 1588. da je imala 3 mreže, željezo sa kojim se izvlače kosture, željezne rašlje za vatru kod lova na ribe po noći.

Po inventaru iz god. 1597. samostan je imao novu brodicu »alla istriana« dugu 22 stope (7,60 m). Imala je 4 vesla, kormilo i novo sidro teško 25 libara (oko 9 kg).

Nacrt Čimbe koji je učinio direktor Pomorskog muzeja u Rijeci. Tehnički naziv joj je Levut, a lokal »Falkanica«. Gradila se na Visu i u Komiži na Korčuli. Prema samostanskim se dokumentima gradila također negdje u Istri. Duljina joj je mogla biti do 12 m. Bila je lagana, a brza. Mogla je nositi do 12 osoba.

RIASSUNTO

Gl'i inventarii della chiesa di San Francesco in Cherso presentano una relativa ricchezza del corredo sacro, dei vasi sacri, del vestiario liturgico, e degli ornamenti sopra gli altari. Tutto questo da la testimonianza della devota sollecitudine di coloro che hanno saputo raccogliere e mantenere in ordine questi preziosi oggetti.

Gl'i inventarii del convento fanno un diverso aspetto: semplicità religiosa francescana. I fornimenti di suppellettili, arnesi di cucina e di refettorio, più o meno di uguale valore, erano usati anche dalle famiglie in città. Così dagl' inventari suesposti possiamo farci un' idea del grado di civiltà in Cherso nei secoli passati.